

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2009. május 12.

**EMBERISMERET ÉS
ETIKA**

**EMELT SZINTŰ ÍRÁSBELI
ÉRETTSÉGI VIZSGA**

**JAVÍTÁSI-ÉRTÉKELÉSI
ÚTMUTATÓ**

**OKTATÁSI ÉS KULTURÁLIS
MINISZTERIUM**

Esszék

1.

Szemponatok, kompetenciák	A szolidaritás jelentősége a társadalomban	Maximális pont
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség, helyesírás	A kifejtés világos, egyértelmű mondatokból áll, a szöveg logikusan felépített. Nem tartalmaz súlyos nyelvtani vagy helyesírási hibát.	2
A feladat megértése, témataartás, lényegkiemelés	A vizsgázó a szolidaritás fogalmát mutatja be, kiemelve annak jelentőségét a társadalomban. Megtalálja a legfontosabb csomópontokat, és feltárja azok erkölcsi vetületeit. (Például: az emberi segítségnyújtás hagyományai; az egyenlőség, egyenlőtlenség, a társadalmi igazságosság és a szolidaritás összefüggései; az erkölcsi értékek és a szolidaritás kapcsolata; az empátia, mások elfogadásának fontossága; a segítségnyújtás formái, lehetőségei.)	2
Témájának megfelelő tények, összefüggések, gondolatok, megállapítások közlése	A fogalmi bemutatás mellett a vizsgázó képes következtetések levonására. (Például látja az előítéletek és az önzés társadalomromboló szerepét. Tudja, hogy a kiegyensúlyozott emberi együttélés alapja a leszakadó rétegekről való osztársadalmi gondoskodás. Felfedezi a szolidaritás és az általános emberi jogok tartalmának kapcsolatát. Érzékeli a civilszervezetek jelentőségét a segítségnyújtás formáiban.)	4
Az ismeretek mélysége, az adott tudománynak megfelelő tárgyi tudás, a szakmai nyelv használata	A vizsgázó ismeri a szolidaritás fogalmát. Rendelkezik alapvető, a témához kapcsolódó ismeretekkel. Etikai szempontok alapján közelíti meg a témát. (Például látja az erkölcs szabályozó szerepét az emberi együttélésben.) Képes szakszavak használatára. (Például: erkölcsi értékek, szeretet, erények, empátia, deviancia, szocializáció, előítélet, diszkrimináció.)	4
A megközelítés sokszínűsége, komplexitása, problémaközpontúság	Az etikai ismereteken túl képes egyéb szakterületek ismeretanyagát is alkalmazni. (Például szociológiai, szociálpszichológiai, pszichológiai, történelmi, jogi ismeretek.) Mindvégig képes gondolatait a szolidáris viselkedés fontossága alapján megfogalmazni.	4
A téma aktualizáltsága (életszerű, saját vagy a médiából ismert példák alkalmazása) önálló vélemény megalkotása	Az elvont fogalmi bemutatás mellett a vizsgázó a szolidaritás gondolkörét például a médiából, az olvasmányélményekből vett esetek segítségével aktualizálja. Meg tudja fogalmazni saját véleményét a témával kapcsolatban. (Például megemlíti a hajléktalanszámlálás önkéntes mozgalom fontosságát.)	4
Összesen		20

2.

Szemponatok, kompetenciák	A feladat értékelése	Maximális pont
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség, helyesírás	A kifejtés világos, egyértelmű mondatokból áll, a szöveg logikusan felépített. Nem tartalmaz súlyos nyelvtani vagy helyesírási hibát.	2
A feladat megértése, témátartás, lényegkiemelés	A vizsgázó elsősorban a világ demográfiai helyzetét elemzi, és ennek erkölcsi oldalát világítja meg. Megtalálja a legfontosabb csomópontokat. (Például: a túlnépesedő és az elöregedő földrészek problémái; a gazdaság erkölcsi vonatkozásai; az emberi élet értéke; a család változásai; a fejlett gazdaságú társadalmak próbálkozásai a világméretű szegénység enyhítésére; az elöregedő társadalmak; az intézményesített idősgondozás erkölcsi dilemmái; a vendégmunkás lét kérdései.)	2
Témájának megfelelő tények, összefüggések, gondolatok, megállapítások közlése	A vizsgázó képes összefüggések feltárására. Pl. látja a demográfiai adatok és a szegénység-gazdagság összefüggéseit, ennek erkölcsi ellentmondásait. Bemutatja, hogy a népességnövekedés, illetve népességcsökkenés milyen társadalmi problémákat vet fel (pl.: éhezés, illetve elöregedő társadalmak). Ismeri a megoldási lehetőségeket, dilemmákat (tudja például, hogy a segélyezés csak tüneti kezelés, de nem megoldás).	4
Az ismeretek mélysége, az adott tudománynak megfelelő tárgyi tudás, a szakmai nyelv használata	A vizsgázó megfelelő tárgyi tudással rendelkezik. (Például felismeri a közös felelősség fontosságát az emberiség jövője szempontjából. Tudja, hogy az előítéletek sokat ártnak a probléma megoldásában. Látja az üzleti haszon és a világ szegénységének összefüggéseit. Tisztában van Európa bizonytalan jövőjével, s a családmodellek változásának gazdasági, kulturális okaival.) Képes szakszavak használatára. (Például fenntartható fejlődés, globalizáció, fogyasztás, gondoskodás, felelősség, szabadság, erkölcsi értékek, multikulturalitás, tolerancia, emberi jogok.)	4
A megközelítés sokszínűsége, komplexitása, problémaközpontúság	Az etikai ismereteken túl képes egyéb szakterületek ismeretanyagát is alkalmazni. (Például szociológiai, jogi, pszichológiai, földrajzi, gazdasági ismeretek.) Mindvégig képes gondolatait a világ demográfiai változásainak erkölcsi problémái mentén megfogalmazni.	4
A téma aktualizáltsága (életszerű, saját vagy a médiából ismert példák alkalmazása) önálló vélemény megalkotása	Az elvont fogalmi bemutatás mellett elmondja saját véleményét például a vendégmunkások alkalmazásának erkölcsi gondjairól.	4
Összesen		20

3.

Szempontok, kompetenciák	Érvelés értékelése	Maximális pont
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség, helyesírás	A szöveg mondatokból áll, a szerkezet a logikus kifejtést szolgálja. A szöveg gördülékeny. A mondatok világosak, egyértelműek. Nem tartalmaz súlyos nyelvtani vagy helyesírási hibát.	1
Tématartás, lényegkiemelés, problémaközpontúság	A vizsgázó válaszában a nők karrierépítésének pozitív és negatív hatásaira koncentrálnak.	2
A feladathoz kapcsolódó érvek, ellenérvek megfogalmazásának minősége. Az indoklásokhoz társítható összefüggések, gondolatok, megállapítások közlése.	A vizsgázó képes megfogalmazni három-három érvet, ellenérvet. A nők karrierépítése mellett szóló érvek: Például: 1. Minden embert egyenlő jogok illetnek meg. 2. A parlament is szorgalmazza a nők közéleti szerepvállalását. 3. A felsőoktatásban tanuló diákok jelentős része nő. A nők karrierépítése ellen szóló érvek: Például: 1. Nehezebb társat találni. 2. Kitolódik a gyermekvállalás ideje. 3. A család összetartása problematikus, gyakoriak a konfliktusok. E mellett természetesen minden érv, ellenérv elfogadható, ami helytálló és a témához kapcsolódik. A vizsgázó az érvelését különböző összefüggések bemutatásával támasztja alá, indokolja is állításait. (Például kifejti, miért tartja fontosnak, hogy a nők a munkában is kiteljesedhessenek.)	5
Önálló vélemény megalkotása	A vizsgázó megfogalmazza saját véleményét is a témával kapcsolatban. (Például a vizsgázó nagy problémának látja a családi élet megszervezését.)	2
Összesen		10

4.

Szemponatok, kompetenciák	Esetelemzés értékelése	Maximális pont
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség, helyesírás	A kifejtés mondatokból áll. A szöveg logikusan felépített. Szabatosan, igényesen megfogalmazott. Nem tartalmaz súlyos nyelvtani vagy helyesírási hibát.	1
Tématartás, lényegkiemelés, problémaközpontúság	A vizsgázó például észreveszi a kétfajta világfelfogás megjelenését, látja a vezérek rivalizálásának veszélyeit. A felelősség szempontjából is elemzi a történeteket. Megpróbálja a három nézőpontot etikai szempontból hitelesen vizsgálni, logikusan végigvezetni, ki, hogyan éli meg a történeteket. (Például a vizsgázó érzékeli és indokolja a többi gyermek viselkedésének a változását.)	3
A feladatban leírt esetnek megfelelő érvek, összefüggések, gondolatok, megállapítások közlése. Általánosítás, elméleti igényű megközelítés.	A vizsgázó képes észrevenni, hogy ugyanaz az eset másképp értelmezhető mindhárom oldalról. Látja például Jack zavarát, Ralph fojtott indulatát, a többi gyermek döbbenetét a hajó feltűnése miatt. A vizsgázó tud indokokat felsorakoztatni a különböző viselkedésekre. (Például indokolni tudja Jack magyarázkodását.) A vizsgázó képes a szituáció erkölcsi dilemmáira koncentrálni. (Például érzékelteti a két fiú közötti ellentét okait.)	8
Önálló vélemény megalkotása	A vizsgázó elmondja véleményét az esettel kapcsolatban. (Például a vizsgázó úgy gondolja, hogy a tűz őrzése lett volna a legfontosabb feladat, mert ez az egyetlen esély a megmenekülésre.)	3
Összesen		15

5.

Szemponatok, kompetenciák	Döntési dilemmák, helyzetek elemzése	Maximális pont
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség, helyesírás	A kifejtés mondatokból áll. A szöveg logikusan felépített. Szabatosan, pontosan megfogalmazott. Nem tartalmaz súlyos nyelvtani vagy helyesírási hibát.	1
Tématartás, lényegkiemelés, problémaközpontúság	A vizsgázó próbálja a döntési dilemmákat bemutatni. (Például a legjobb megoldásnak az osztályfőnök bevonását tartja, de tudja, hogy ez által kiderülhet az egész osztály számára Gergő titka.) A jó és a rossz megoldásokat is minősíti.	2
A feladatban leírt esetnek megfelelő érvek, összefüggések, gondolatok, megállapítások közlése. Általánosítás, elméleti igényű megközelítés.	Érvelése hiteles, látja a döntési folyamatokat. Tudja például a felelősség és a döntés összefüggéseit. Megfogalmazza a döntési helyzetek etikai vonatkozásait. Felismeri a szituációban a lényeges momentumokat. Például látja Gergő titkolózásának okait, érzi, hogy hiányzik kapcsolatukból a bizalom. Úgy gondolja, hogy a fiú peremhelyzete az osztályfőnöknek is feltűnhetett volna. Tudja, hogy a felelősség az övé, neki kell nyitni az osztálytársa felé. A vizsgázó képes megoldási javaslatokat adni.	5
Önálló vélemény megalkotása	A vizsgázó megfogalmazza saját véleményét, például mit tenne ő hasonló helyzetben, hogyan próbálná Gergő bizalmatlanságát feloldani.	2
Összesen		10